

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Бігич Оксани Борисівни про дисертацію Добровольської Наталії Леонідівни «Формування в майбутніх фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в читанні та говорінні», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії (011 – освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 – освіта / педагогіка)

Дисертацію присвячено дослідженню актуальної для методики навчання іноземних мов і культур у закладах вищої освіти проблемі інтегрованого формування іншомовних мовленнєвих компетентностей. Водночас з-поміж рецензивних і продуктивних видів іншомовної мовленнєвої діяльності саме компетентності в читанні й говорінні продовжують залишатись найдосліджуваними вітчизняною методичною наукою з огляду на вагомість читання як джерела набуття студентами інформації та говоріння як двостороннього процесу мовленнєвого спілкування. Також специфічним с суб'єкт дослідження Наталії Леонідівни – першокурсники – в майбутньому IT фахівці.

Згадані чинники й визначають високий ступінь актуальності проблематики рецензованого дослідження, вибір теми якого пов'язаний з науково-дослідною темою кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теорія і практика навчання іноземних мов у закладах освіти різних типів» (номер держреєстрації 0118U003128).

Логічно структурований і вибудований зміст дисертаційної роботи корелює з її метою й висунутими авторкою п'ятьма завданнями: 1) здійснити аналітичний огляд сучасного стану досліджуваної проблеми, виявити психолого-лінгвістичні передумови формування у майбутніх IT фахівців іншомовних компетентностей у читанні й говорінні; 2) конкретизувати цілі й зміст формування у студентів I курсу, які навчаються за спеціальністю 123 «Комп'ютерна інженерія» (галузь знань 12 «Інформаційні технології»), досліджуваних англомовних мовленнєвих компетентностей; 3) дібрати дидактичний матеріал з опертям на виокремлені й обґрунтовані критерії його

добору; 4) визначити етапи формування в майбутніх ІТ фахівців англомовних компетентностей у читанні й говорінні та згідно з ними розробити дотичні підсистеми вправ, а також змоделювати дотичну модель навчання; 5) здійснити експериментальну перевірку ефективності авторської методики з подальшим укладанням методичних рекомендацій викладачам англійської мови щодо її упровадження в освітній процес.

У процесі наукової розвідки авторка використала адекватні вирішенню висунутих завдань теоретичні й емпіричні методи наукового дослідження й математичної статистики.

Усі завдання, висунуті дисертанткою, успішно реалізовано. З-поміж найсуттєвіших наукових результатів її дослідження акцентую такі. Передусім закладено теоретичні засади формування в майбутніх ІТ фахівців англомовних компетентностей у читанні й говорінні. Ці види мовленнєвої діяльності авторка досліджує як взаємозумовлені, акцентуючи їх одночасне функціонування як цілей, так і засобів навчання. Конкретизовано психологічні передумови взаємопов'язаного формування англомовних компетентностей у читанні й говорінні, зокрема виокремлено їхні істотні відмінності (різні складники психологічних механізмів, характер зовнішньої виразності, результат і продукт діяльності), а також спільні ознаки (предмет діяльності, мотивація, процеси породження й реалізації, єдність внутрішнього й зовнішнього планів, внутрішнє мовлення, спільні психологічні механізми, суб'єктивні фактори). Внаслідок аналізу психологічних передумов дисертантка доходить висновку про взаємний позитивний вплив читання й говоріння за умови їх інтегрованого навчання, про вірогідність позитивного переносу мовленнєвих механізмів та вмінь і стратегій.

Також деталізовано лінгвістичні особливості англомовного професійного дискурсу ІТ фахівців, зокрема англомовну лексику умовно поділено на тематичні групи, кожна з яких уміщує фахові лексичні одиниці (терміни, професіоналізми, жаргонізми), які складають лексичне ядро ІТ сфери. Визначено жанри фахових текстів-інструкцій і коротких описів програмної продукції, які схарактеризовано щодо їхнього лексичного наповнення. Виокремлено функціональні типи

монологу й діалогу як найхарактерніші для ІТ фахівців – монолог-презентація й діалог-обговорення.

Конкретизовано п'ять цілей формування у майбутніх ІТ фахівців англомовних компетентностей у читанні і говорінні, а також визначено його зміст (в єдності двох аспектів). У складі предметного аспекту виокремлено професійну сферу спілкування, комунікативно-мовленнєві ситуації; комунікативні наміри; теми, проблеми й тексти; лінгвосоціокультурний і мовний матеріал; навчальні й комунікативні стратегії; у складі процесуального аспекту – вміння читання й говоріння та вправи для їх розвитку, дотичні знання; вміння розуміти й застосовувати лінгвосоціокультурний матеріал, зокрема в професійній комунікації, дотичні знання та вправи для їх розвитку; мовленнєві навички і вправи для їх розвитку, дотичні знання; вміння оперувати навчальними й комунікативними стратегіями та вправи для їх розвитку, дотичні знання.

У такий спосіб заклавши науково обґрунтовані з точки зору методики навчання іноземних мов і суміжних з нею наук (психології й лінгвістики) теоретичні засади досліджуваної проблеми, Наталія Леонідівна звернулася до розроблення авторської методики. Остання передусім передбачала виокремлення тексту як одиниці навчального матеріалу, чотирьох принципів і п'яти критеріїв його добору; обґрунтування дидактичних і методичних принципів навчання, визначення трьох етапів і двох підсистем вправ для формування в майбутніх ІТ фахівців англомовних компетентностей у читанні й говорінні; моделювання дотичного процесу навчання.

Відповідно до визначених трьох етапів (підготовчий, основний, завершальний) формування досліджуваних компетентностей укладено чотири підсистеми вправ для: 1) формування мовленнєвих навичок читання й говоріння; 2) формування стратегічної усвідомленості; 3) формування вмінь читання й говоріння; 4) вдосконалення вмінь читання й говоріння. Також змодельовано процес формування у майбутніх ІТ фахівців англомовних компетентностей у читанні й говорінні.

Ефективність пропонованої методики, зокрема дієвість розроблених

підсистем вправ для формування у майбутніх ІТ фахівців англомовних компетентностей у читанні й говорінні, була метою методичного експерименту, яким було охоплено 60 студентів І курсу Одеської національної академії харчових технологій та який проводився впродовж двох навчальних років. Загальний приріст рівня навченості студентів експериментальних груп 1 і 3 на тлі результатів студентів експериментальних груп 2 і 4 засвідчив ефективність авторської методики формування у майбутніх ІТ фахівців англомовних компетентностей у читанні й говорінні.

Результати теоретичного дослідження й укладені підсистеми вправ з опертям на розроблену модель навчання слугували підґрунтям для формулювання методичних рекомендацій для викладачів щодо формування у студентів – майбутніх ІТ фахівців англомовних компетентностей у читанні й говорінні.

Водночас деякі положення дисертації Добровольської Наталії Леонідівни є дискусійними й потребують додаткових пояснень.

1. З-поміж психологічних передумов поза увагою дослідниці лишилася характеристика суб'єктів навчання – першокурсників, які навчаються за спеціальністю 123 «Комп'ютерна інженерія» (галузь знань 12 «Інформаційні технології» та які найбільш стикаються з труднощами переходу від навчання у закладі загальної середньої освіти до навчання у закладі вищої освіти. Тим більш, що на С. 77 у визначенні розвивальної мети авторкою акцентовано розвиток у студентів індивідуально-психологічних характеристик.

2. У визначенні цілей формування у майбутніх ІТ фахівців іншомовних компетентностей у читанні й говорінні лінгвосоціокультурну мету, характерну для закладу вищої освіти, помилково названо освітньою, яка є характерною для закладу загальної середньої освіти.

3. Недостатньо обґрунтованим вважаю виокремлений дисертанткою з-поміж методичних принципів принцип диференціації й інтеграції формування англомовних компетентностей у читанні й говорінні, сутність якого вона витлумачує на С. 113 тексту дисертації як «1) диференціацію формування певних

навичок..., умінь..., а також інтеграцію зазначених навичок та вмінь; 2) формування компетентності в читанні та говорінні у зв'язку з іншими компетентностями, зокрема, навчально-стратегічною, а також лінгвосоціокультурною».

4. Очевидною мені видається варійована умова експерименту – формування стратегічної усвідомленості на підготовчому етапі у варіанті А авторської методики на противагу наскрізному її формуванню протягом усіх етапів навчання у варіанті Б. Коректніше було б формувати стратегічну компетентність на різних етапах навчання з метою виявлення з-поміж них найефективнішого етапу її формування, що уможливила участь в експериментальному навчанні чотирьох експериментальних груп.

Висловлені зауваження не стосуються загального змісту дисертаційної роботи й не впливають на позитивну оцінку дослідження Добровольської Наталії Леонідівни. Її дисертація є завершеною науковою роботою, структура і зміст якої повністю відображають перебіг наукового дослідження.

Очевидною є обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих дисертанткою. Дисертація має наукову новизну: теоретично обґрунтовано й запропоновано методику інтегрованого формування у майбутніх ІТ фахівців англомовних компетентностей у читанні й говорінні, яка передбачає цілеспрямоване формування навчально-стратегічної компетентності за допомогою відповідної підсистеми вправ.

Дослідження Добровольської Наталії Леонідівни має безсумнівне практичне значення: дібрано 36 англомовних автентичних текстів, які увійшли до розроблених комплексів вправ; видано навчальний посібник «Computer Systems Engineering (English for Specific Purposes)», який уміщує дотичні комплекси вправ; укладено методичні рекомендації для викладачів англійської мови щодо ефективної організації освітнього процесу на ІТ спеціальностях.

Зміст та основні результати дослідження достатньо повно викладено в 20-ти одноосібних наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, з-поміж яких 5 статей у фахових педагогічних виданнях України, 2 – у зарубіжних

виданнях, з яких 1 – в наукометричній базі Scopus, матеріали 12-ти доповідей на фахових науково-практичних конференціях і 1 згаданий вище навчальний посібник англійською мовою «Computer Systems Engineering (English for Specific Purposes)».

Ознаки порушення дисертанткою академічної доброчесності відсутні, оскільки завдання дослідження виконано нею самостійно, коректними є посилання на джерела інформації, надано достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, використані методи досліджень і дотичні джерела інформації.

З огляду на викладене вище дисертація Добровольської Наталії Леонідівни «Формування в майбутніх фахівців з інформаційних технологій англомовної компетентності в читанні та говорінні», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії (011 – освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 – освіта / педагогіка), є закінченим самостійним науковим дослідженням, яке відповідає чинним вимогам Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №167 від 06 березня 2019 року, а її авторка Добровольська Наталія Леонідівна заслуговує присудження їй наукового ступеня доктора філософії (011 – освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 – освіта / педагогіка).

Доктор педагогічних наук, професор
професор кафедри педагогіки, методик
викладання іноземних мов й
інформаційно-комунікаційних технологій
Київського національного
лінгвістичного університету

Власноручний підпис
Бігич О. Б.
завіряю: ст. інспектор ОК
Масвська Т. А. [підпис]